

Ekram Alzaid

<https://orcid.org/0000-0003-1617-370X>

PhD Student, Istanbul University, Department of Communication/Radio TV Cinema, Communication, Radio TV Cinema, Türkiye, ekram_alzaid@hotmail.com

Atıf Künyesi | Citation Info

Alzaid, E. (2024). Netflix'te Yayınlanan Suudi Arabistan Dizilerinde Kadın ve Erkeklerin Yerel Kültürel Değerlerle İlişkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 11 (4). 2295-2310. <https://doi.org/10.46868/atdd.2024.706>

Netflix'te Yayınlanan Suudi Arabistan Dizilerinde Kadın ve Erkeklerin Yerel Kültürel Değerlerle İlişkisi*

Öz

Bu çalışma, Netflix'te gösterilen Suudi Arabistan dizilerindeki kadın ve erkek imajını kültürel bir bakış açısıyla ele almaktadır. Çalışma, bu dizilerde kadın ve erkek karakterlerin nasıl temsil edildiğini ve bu temsilin Suudi Arabistan'daki kültürel değerlerle ne ölçüde uyumlu olduğunu incelemektedir. Diziler, Batılılaşma ve muhafazakarlık arasında bir ayrım yaparak erkekler, kadınlar ve Suudi yaşam tarzını temsil etmektedir. Dindarlık açısından, bazı dizilerde dindarlık özgün bir davranış biçimi olarak sunulurken, diğer dizilerde İslami ritüeller sınırlı bir şekilde yansıtılmaktadır. Aile ilişkileri konusunda bazı diziler aile ilişkilerini olumlu şekilde tasvir ederken, diğer diziler parçalanmış aile ilişkilerini ve anlaşmazlıkları yansıtmaktadır. Dizilerde kadın oyuncular genellikle ev hanımları veya kız çocukları gibi belirli rolleri üstlenirken, bunlar son zamanlarda farklı rollerde temsil edilmeye başlanmıştır. Kadınların toplumsal statüsünü değiştiren devlet politikaları dizilere de yansımaktadır. Erkek karakterler ise genellikle geleneksel ve muhafazakâr yaşlılar veya daha modern ve dindar olmayan gençler olarak temsil edilmektedir. Bu çalışma ile Suudi dizilerinin Suudi kültürel değerlerine uygun, saygılı içerikler sunması ve toplumsal yapının gerçekliğini yansıtması önerilmektedir.

Anahtar Kavramlar: TV Draması, Erkek Temsili, Kadın Temsili, Kültür, Suudi Arabistan Draması

* Bu makalede finansal bir destek kullanılmamakta olup; çıkar çatışması da bulunmamaktadır.

Women and Men in Saudi Arabian TV Series on Netflix Relationship with Local Cultural Values

Abstract

This study analyses the image of women and men in Saudi Arabian TV series on Netflix from a cultural perspective. The study analyses how male and female characters are represented in these series and to what extent this representation is compatible with cultural values in Saudi Arabia. The series represent men, women and the Saudi lifestyle, making a distinction between Westernisation and conservatism. In terms of religiosity, in some series religiosity is presented as a distinctive form of behaviour, while in other series Islamic rituals are reflected in a limited way. In terms of family relationships, some series portray family relationships in a positive light, while other series reflect fragmented family relationships and conflicts. While female actors in TV series usually assume certain roles such as housewives or daughters, they have recently started to be represented in different roles. State policies that change the social status of women are also reflected in the series. Male characters are usually represented as traditional and conservative elders or more modern and non-religious youth. This study suggests that Saudi TV series should provide respectful content that is in line with Saudi cultural values and reflect the reality of the social structure.

Keywords: *TV Drama, Male Representation, Female Representation, Culture, Saudi Arabian Drama*

Giriş

Son yıllarda Suudi Arabistan'da gerçekleşen bir dizi reformlar, toplumu birçok alanda etkilemiştir. Örneğin, kadınların eğitim, iş ve sosyal hayatındaki rolleri genişlemiştir. Bu etki Suudi kadınlarının toplum içindeki konumlarında büyük bir değişikliğe neden olmuştur. Ayrıca genç nesillerin açık olma eğilimi toplumun değer ve davranışlarına canlılığı kazandırmıştır. Bu değişimler olurken televizyonun toplum üzerinde kültürel değişimlerde işlevsel rolü görülebilmektedir. Geçmişten günümüze sosyal değişim sürecinde büyük etki yaratan televizyon, Suudi Arabistan`da toplumun sosyal ve kültürel değişiminde çok önemli rol oynamıştır. Suudi TV draması, toplumdaki sosyal ve kültürel değişimlerin yansıtılması açısından önemli bir işleve sahip olmakta, izleyicilere Suudi toplumunun nasıl değiştiğini temsil etme fırsatı sunmaktadır. Bu diziler, farklı karakterler aracılığıyla toplumun çeşitli kesimlerini temsil etmektedir. Örneğin, TV dramasında kadın karakterlerin daha güçlü roller üstlenmesi, kadınların iş veya aile içinde daha güçlü bir sosyal statü kazandığını göstermektedir. Ayrıca, Suudi TV dramasındaki karakterler aracılığıyla geleneksel değerlerle modern yaşam arasındaki çatışma yansıtılarak, kendi kimliklerini bulma sürecinde gençlerin yaşadıkları zorluklar anlatılmaktadır.

Bu çalışma, Netflix'te gösterilen Suudi Arap TV dizilerini incelemekte ve Suudi erkek ve kadınların nasıl temsil edildiğini açıklamaktadır. Suudi dramalarının kültürel temsiliyle ilgili temel noktalardan biri, Suudi toplumunun kültürel değerlerinin, inançlarının, gelenek ve göreneklerinin TV dizisindeki karakterler aracılığıyla yansıtılmasıdır. Bu nedenle, Suudi TV draması toplumun kültürel ifade aracı olarak görülmektedir. Ayrıca, Suudi TV dramasında temsil, toplumdaki sosyal ve kültürel değişimleri yansıtmak için önemli bir araç olmakla beraber seyircilerin farklı perspektifler görmesini ve toplumdaki değişimlerin doğru biçimde algılanmasını sağlayan büyük bir role sahiptir. Suudi TV draması ve temsili, Suudi olmayan izleyicilerin Suudi kültürünü anlamalarına katkıda bulunmaktadır. Bu dramadaki temsiller, izleyicilere Suudi toplumunun nasıl değiştiğini anlama fırsatı sunmaktadır. Çalışmanın ana sorusu, "Netflix'teki Suudi Arap dizilerinde erkek ve kadın karakterler nasıl temsil ediliyor?" Aşağıdaki sorular, içeriği düzenlemek ve çalışmayı analiz etmek için temel olarak kullanılacaktır. Bu dizilerdeki karakterlerin temsili ile hangi kültürel değerler ortaya çıkmıştır? (Gündelik dil, yaşam tarzı, dindarlığın tezahürleri, moda, çalışma tarzı, ev sahipliği tarzı, sosyal ilişkiler, evlilik tarzı, erkeğin rolü, kadının rolü)

1. Dizide yer alan kadın ve erkek karakterlerin yaş grupları, eğitim, meslek, sosyal statü, yaşanılan yer, ekonomik düzey bakımından özellikleri nelerdir?
2. Bu temsillerin rolü ve Suudi kültürel değerleriyle olumlu ya da olumsuz ilişkisi nedir?

Bu çalışma, Suudi dizilerindeki kadın ve erkek karakterleri sosyo-kültürel bir bakış açısıyla tanımlamayı amaçlamaktadır. Çalışmada karakterler analiz edilmiş, sosyal ve kültürel faktörlerin oluşumlarının davranışları nasıl etkilediği incelenmiştir. Her karakterin sahip olduğu değerleri ve inançları çevrelerindeki toplum ve kültürle nasıl etkileşime geçtikleri üzerine tespitlerde bulunulmuştur. Araştırma; eğitim, sosyal sınıf, cinsiyet, etnik köken ve din gibi karakteri oluşturan sosyal ve kültürel faktörlerin analizini de içermektedir. Dizideki karakterlerin izlediği sosyal etkileşimleri ve modelleri yorumlamak için sosyo-kültürel yaklaşım kullanılmıştır. Sosyo-kültürel yaklaşım, sosyolojide toplum ve kültür arasındaki karşılıklı etkileşimlerin ve bunların birbirlerini nasıl etkilediğinin incelenmesiyle ilgilenen bir yaklaşımdır. Sosyo-kültürel yaklaşım, toplumdaki sosyal ve yapısal ilişkilere odaklanan geleneksel sosyal yaklaşımın bir açılımıdır. Bu yönüyle sosyo-kültürel yaklaşım bu ilişkileri şekillendiren kültürel faktörlere odaklanmaktadır. Sosyo-kültürel yaklaşım, teknoloji, küreselleşme, göç ve çatışmalar gibi kültürün gelişimini ve değişimini etkileyen sosyal faktörleri de ele almaktadır. Çalışma, Netflix'te gösterilen Suudi dizilerinde kadın ve erkeklerin temsiliyle ilgilenirken bu dizilerdeki Suudi olmayanların imajı gibi diğer unsurlarla

ilgilenmemektedir. Çalışmanın zaman aralığı, Netflix'te yayınladığı 2018 ile 2023 yılları arasındaki Suudi dizilerini kapsamaktadır. Buna göre;

1. "Whispers" bu dizi Netflix'te Suudi kökenli bir dizi olarak yayınlanan ilk TV dizisidir. Dizi, Suudi yapımcı Hana Al-Omair tarafından yapılmaktadır (Al-Omair, 2019).
2. "Takki" bu TV dizisi üç sezondan oluşan ve sosyal bir gençlik karakterine sahip olan bir dizidir. Dizi, 2012, 2015 ve 2021 yılları arasında gösterime sunulmuştur. Tüm sezonlar Suudi Yönetmen Mohammad Makki tarafından yönetilmiştir (Makki, 2012, 2015, 2021). Çalışma örneğinde temsil edilen kültürel değerler ve bu değerlerin yerel kültürel değerlerle uyumlu olup olmadığı analiz edilmektedir.

1.Kültür Kavramı ve Suudi Arabistan'da Kültürel Yapı

UNESCO'nun 1982 Meksika Bildirgesi'ndeki kültür tanımında: Kültür, bir toplumu veya sosyal grubu tanımlayan fiziksel, ruhsal, entelektüel ve duygusal özelliklerin toplamıdır. Sanat ve edebiyatın yanı sıra yaşam tarzlarını, temel insan haklarını, değer sistemlerini, gelenekleri ve inançları da kapsar (Unesco, 1982).

Tanımdan kültürün üç ana bileşenden oluştuğu açıktır:

Fiziksel unsurlar: Bireyin günlük yaşamında toplum içinde kullandığı konut, giyim, mobilya ve kamu hizmetleri gibi şeylerdir.

Bilişsel veya sembolik entelektüel bileşenler: Sembolik kültür, belirli bir toplumda benimsenen soyut fikirleri, sembolik davranışları ve dili içerir ve üyeleri için değerli kabul edilmektedir. Kendall, tüm kültürlerin dört somut olmayan unsuru paylaştığını belirtmektedir, onlar sembolik kültür, din, dil, sanat, bilim ve diğer akıl ve düşünce konularını içermektedir (Gündel, 2010, s. 88-89).

Sosyal bileşenler: Aile, kabile ve diğer sosyal gruplar gibi toplum üyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerinde ve bu ilişkinin seviyelerinde temsil edilmektedir. Kültürün temel unsurları, kültürel bütünleşme adı verilen bir süreçte iç içe geçmiştir. Bu süreçte kültürel alt unsurlar oluşturulur ya da bir ortamdan diğerine taşınmaktadır.

Ralph Linton'a göre kültürel unsurları üçe ayrılmaktadır:

Genel kültür: Toplumun tüm fertlerinin katıldığı kültürün temelini ve ana eksenini oluşturan unsurlardır. Toplumun ait olduğu medeniyet ile toplum gerçeğini, kullandığı dili ve onun tarihi, coğrafi, demografik, ekonomik ve politik boyutlarını içermektedir.

Alt kültür: Bir grup topluluk tarafından mesleki veya sosyal nedenlerle oluşturulan dilsel ve davranışsal kalıplardır. Ekonomik, etnik veya kültürel unsurlara sahip bir grup insana benzer davranışları içermektedir (Linton, 1945).

Değişen kültür: Bunlar, toplumun bazı üyelerinde var olan ve toplumun tüm üyeleri için ortak olmayan kültürel unsurlardır. Toplum, tüm üyeleri, grupları ve sınıfları tarafından kabul edildiğinde genel bir kültür haline gelmektedir ama bu kültür toplumda belli bir grup ya da zümre tarafından kabul edildiğinde bir alt kültür halinde kalmaktadır. Bu değişkenler, üç sonuçtan biri elde edilene kadar kültürde karmaşık kalmakta; ya genel kültürle veya alt kültürle birleşmekte ya da zamanla kaybolmaktadır. Bu nedenle, TV dramalarında temsil edilebilecek kültürel bileşenler arasında dil ve lehçe, kutlamalar, evlilikler, taziye ve günlük yaşam tarzı gibi kültürel geleneklerin yanı sıra ahlak, din, ailenin önemi gibi değerler ve inançlar yer almaktadır. Kültürün estetik ve miras kalıplarını yansıtan giyim ve halk kıyafetleri göz ardı edilememektedir.

32 milyondan fazla nüfusa sahip olan Suudi Arabistan, kültürel ve sosyal açıdan etnik ve kültürel çeşitliliğe sahiptir. İslam, Suudi kültürünün önemli bir parçasıdır; ve Suudi Arabistan'da birçok ünlü cami ve önemli İslami yapılar bulunmaktadır. Suudi yaşam tarzı, güçlü aile gelenekleri ve değerleriyle karakterize edilmektedir ve birçok dini ve sosyal uygulamayı çağdaş bir yaşam tarzıyla birleştirmektedir. Aile ve toplum, Suudi halkının hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Diğer toplum üyeleriyle tanışmak, etkileşimde bulunmak ve iş birliği yapmaya ilgilidirler. Suudi halkının öne çıkan diğer özelliği misafirperver bir yapıya sahip olmasıdır. Dahası, Suudi halkı başkalarına karşı hoşgörü, saygı ve takdir göstermektedir. Toplumlarında yaşayan insanlara ve yabancı ziyaretçilere nezaket ve saygı göstermektedirler.

Kadınların statüsü ile ilgili olarak, Körfez Savaşı'ndan sonra, kadınların eğitimi ve kültürel dışı açılımın yanı sıra devlet, kadınların işlevsel, mali ve yasal bağımsızlığını artıran yasalar çıkarmıştır. Bu durum toplumsal olarak kadınlara yönelik tutuma da yansımıştır. Ancak Krallığın coğrafi özellikleri ve şehirlerin farklı tarihi ve kültürel derinliği nedeniyle, Suudi toplumunun üyeleri arasında kültürel ve sosyal bir farklılık vardır. Yaşam tarzı, değerler ve inançlar büyük şehirler ve kırsal alanlar arasında farklılık gösterir. Büyük şehirlerde yaşayan insanlar daha liberal ve modern bir yaşam tarzına sahip olabilirken, kırsal kesimde yaşayanlar daha geleneksel ve muhafazakâr olabilmektedir.

Arap dizilerinde kadın temsili ile ilgili en önemli çalışma Aleibri (2022)'ye aittir. Çalışmanın konusu, Netflix platformunda yer alan Arap TV dramasındaki kadın imajı konusuydu televizyon dizisi örneğinin analitik bir çalışmasıdır. Araştırmada, Netflix platformunda yer alan Arap dizilerinin yüzde 44'ünün Arap kadınlarını ahlaksız niteliklerle tasvir ettiği, yüzde 24'ünün ise Arap kadının öz kültürünü çarpık bir şekilde tasvir ettiği sonucuna varılmaktadır. Eğitim ve maddi durum açısından bakıldığında dizide Arap kadınlarının yüzde ellisinin üniversite mezunu ve ortalama bir ekonomik gelire sahip oldukları

görülmektedir. Aynı zamanda çalışmanın sonucunda Arap dizilerindeki kadın karakterlerinin çoğunun genç kızlardan ibaret olduğu gösterilmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada atfedilen dizilerdeki kadınlar, araştırmacı tarafından beş farklı statüyle tanımlanmaktadır. Bunlar: "Kız", "Eş", "Arkadaş", "Bağımsız kadın" ve "Lider kadın". Araştırma, Arap dizilerindeki kadın temsili, kadını, erkeklerin yanında güçlü bir konumda değil, zayıf konumda olarak göstermektedir.

Bu konuda yapılan çalışmalardan biri de Aljburi (2018)'nin yılında yayınladığı çalışmadır. Irak televizyon dramasında 2003'ten sonra kadın imgesinin bir kalıp halinde nasıl biçimlendirildiğini ortaya koyan bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada pek çok sonuca ulaşılmıştır. Bunlardan en dikkat çekici olanı ise, Irak televizyon dizilerinde kadınların erkeklere göre daha düşük düzeyde erkeklerin uzantısı olarak temsil edilmesidir. Bu kalıpları kıran birkaç istisna da bulunmakta, bazı karakterlerde kadınlar hedeflerine tutkuyla devam etmektedirler. Diğer bir çalışma 1990-2015 yılları arasında araştırmacı (Al-siyabia, 2017) tarafından Umman televizyonunda yayınlanan diziler üzerine bir çalışma yapılmıştır. Çalışma, Umman Krallığı televizyonunun drama prodüksiyonunun farklı aşamaları aracılığıyla Ummanlı kadınların televizyon dizilerindeki imajını ortaya çıkarmayı, karakterize etmeyi ve analiz etmeyi amaçlamıştır. Çalışma, televizyon dizilerinde sunulan Ummanlı kadın imajının genel olarak olumlu olduğunu ve bunun davranışsal ifadeleri de içerdiğini ortaya koymuştur.

Yapılan önemli çalışmalardan biri de Kuveyt dizilerinde kadının statüsü ve imajı üzerine yapılan bir çalışmadır (Alearada, 2013). Araştırmanın örneklemini "Perşembe günü ziyareti" adlı ünlü dizi oluşturmuştur. Çalışma, Kuveyt televizyon dizilerindeki kadın imajını ortaya koymayı, karakterize etmeyi ve analiz etmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonuçları şu şekildedir; kadının statüsüne ilişkin olumsuz bir imajın ortaya çıktığını göstermiştir. Kadın ilişkide erkeğe bağımlı görünmektedir ve nadiren mali veya ahlaki bağımsızlığa sahiptir. Burada kadınlar önce eş olarak, sonra geniş ailenin üyeleri olarak daha sonra ise anne olarak ön plana çıkmışlardır.

TV dramalarında kadının temsili konusunda Arap Körfez ülkelerinde ilgili temsil çalışmalarının kültürel benzerlikleri incelenmiş, Kuzey Afrika ülkeleriyle ilgili çalışmalar incelenmemiştir. Bunun nedeni Körfez ülkeleriyle Kuzey Afrika ülkeleri arasındaki kültürel farklılıklardır. Bugüne kadar yapılan çalışmaların geleneksel TV dizileri üzerine yoğunlaştığı, Netflix'teki Arap dizilerinde kadının temsiline yönelik sadece tek bir çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma, Suudili erkek ve kadınların Netflix'teki temsiline detaylıca incelenmesi ve konuya daha fazla odaklanması bakımından farklılık göstermektedir.

2.Temsil Kuramı

Dramatik eserlerdeki kültür kavramının, tiyatro ve televizyon eserlerinde kültürel unsurların temsil edilme ve tasvir edilme biçimini ifade ettiği ortaya çıkmaktadır. Bu kavram, dramatik eserlerin izleyiciye bir mesaj veya hikâye iletmeyi amaçlaması nedeniyle bu kültürel bileşenlerin dramatik bir eser bağlamında nasıl temsil edildiğiyle ilgilidir. Kültürel unsurların doğru ve anlamlı bir şekilde temsil edilmesi durumunda dramalar izleyicinin kültürü anlamasına ve kültürel farkındalığın yayılmasına katkıda bulunabilmektedir.

Filozof Platon'dan İngiliz filozof Stuart Hall'a kadar insan yaşamının çeşitli alanlarındaki entelektüel, kültürel ve politik tartışmalarda "temsil" kavramının günümüze kadar özel bir yeri vardır. Platon'un felsefesinde temsil (veya fikir) kavramı, şeylerin gerçek varoluşunu ifade eder. Platon, gördüğümüz ve hissettiğimiz fiziksel dünyanın, fikirler dünyasında var olan gerçek fikirlerin yalnızca görünen bir temsili olduğuna inanıyordu. Düşünceler nesnelere gerçek varlıkları olduğundan, sanal dünyada gördüğümüz fiziksel nesnelere yalnızca gerçek düşüncelerin dış temsilleridir. Platon kitabında şöyle diyor: “Gördüklerimiz gerçek fikirlerin yalnızca temsilleri ve gölgeleridir. Bu temsillerin birden fazla anlamı varsa, büyük gerçek onların temsil olduğudur” (Platon, 2018).

Stuart Hall'a göre, temsiliyet kavramı kültürel çalışmalarda yeni ve önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü temsil, anlamın ve dilin kültürle ilişkili olduğunu ifade etmektedir (Hall, 2005, s. 105). Başka bir deyişle, temsil dilin kullanıldığı bir süreçtir ve dünyayla ilgili anlamlı bir şeyler söylemek veya dünyayı başkaları için anlamlı bir şekilde temsil etmek anlamına gelir. Temsil, bir grup içinde anlamın üretildiği ve paylaşıldığı önemli bir süreçtir, kültür ve dil, şeylerin temsili gibi işaretler ve görüntülerin kullanımını gerektirir. Hall'ın tanımına göre, temsil özellikle kültürel metin analizi alanında, dil ve imgelerin farklı şekillerde oluşturulduğu (medya dahil) ve dünyanın kavramsal haritalarını ve kültürlerin yapılandırılmasını sağlamak amacıyla kullanılan bir kavramdır. Hall, televizyon içeriğinde anlamların ve sembollerin nasıl oluşturulduğunu anlamayı hedeflemiş ve televizyon için metin analizi teorisini geliştirmiştir. Bu teori, izleyicinin televizyon içeriğinde nasıl kimlikler, kültür ve değerler oluşturduğunu anlayabilmesine ve bu kültürel metni çözerek ve yorumlayarak etkileşim yoluyla kodlamasına olanak sağlar. Kültürel teori, medya çalışmalarında kullanılan bir alan olarak, farklı grupların (ırk, cinsiyet, sınıf gibi) medya temsillerinin bu gruplara yönelik algılarımızı nasıl şekillendirebileceğini, kültürel normları nasıl güçlendirebileceğini veya bunlara meydan okuyabileceğini araştırmaktadır.

3.Suudi TV Dramaları, Yayın Platformları ve Suudi İzleyiciler

Suudi televizyonunun ilk yapımı, 1969'da Riyad TV'nin yapımcılığını üstlendiği "Al-Fares Al-Hamdani" dizisidir (Alnafouri, 1979). TV drama prodüksiyonu yetmişli yıllarda devam etmiştir ve diziler bu süreçte, sosyal ve dini temalarla çeşitlenmiştir. Daha sonra seksenlerde ideolojik nedenlerle gerilemiş televizyon draması doksanlı yıllarda uydu kanallarının ve internetin ülkeye girmesi ve Körfez Savaşı'nın etkisiyle yükselişe geçmiştir (Muzafar, 2014). Ancak Suudi TV drama yapımlarının çoğu, düşük standart, sosyal, politik veya dini kısıtlamalar nedeniyle ya hiç bilinmemekte ya da kısmen tanınmaktaydı. Suudili yazar ve oyuncu Muhammed Hamza'nın 1982 yılında kaleme aldığı "Zaman Parmakları" dizisi ve 1989 yılında Suudi televizyonunda gösterilen (Şakir, 1982). "Kaçış Gecesi" dizisi (Celal, 1989). Suudi toplumunun hafızasına kazınmış bir dizi olarak bilinmektedir.

Doksanlı yılların başlarında, MBC ve Arap Radyo ve Televizyon Ağı (ART) gibi özel Suudi uydu kanallarının ortaya çıkmasıyla Suudi TV draması Arap dünyasında yayılmıştır. Ayrıca aynı dönemde, 1993 yılında, dizi "Tash Ma Tash" ı yayınlama başlamıştır. Dizi, Medya Bakanlığı tarafından doğrudan destek almış ve bu sayede birçok yerli aktörler hala TV dramaları sektöründe yer almaktadır. Dizi, toplumsal komedi içeriğinde bir değişimi temsil eden 18 sezon sürecinde Arap izleyicilere sunulmuş ve yayım 2011 yılına kadar devam etmiştir (Al-bshr, 2009). 2018 yılına kadar, Suudi televizyonunda ve çeşitli Arap kanallarında gösterilen Suudi TV draması prodüksiyonu 170'ten fazla diziye ulaşmıştır.

Netflix, 23'ten fazla Suudi filminin gösterilmesiyle, Netflix, yerel yapım şirketleriyle film ve dizi sektörünü tanıtan ve yerel prodüksiyonu destekleyen ortaklık kurmuştur. Netflix, Suudi yapımlarını 2018 sonlarında yayınlamaya başlamıştır. Netflix'te yayımlanan ilk Suudi dizisi, eski bir yapım olarak bilinen "Tash Ma Tash" dizisi olmuştur. Suudi Netflix'in yapımcılığını yapmış olduğu ilk dizisi ise "Whispers" dizisidir. Üç sezondan oluşan genç, sosyal karakterli bir dizi olarak bilinen "Takki" dizisi de Suudi Netflix'in yapımcılığını üstelendiği ikinci dizisidir.

Netflix'teki Suudi dramalarında kadın ve erkek karakterleri ve kültürünün temsili konusunda Netflix'teki Suudi dizileri, son yıllarda Suudi Arabistan'da meydana gelen kültürel değişikliklerin bir modelidir. Bu diziler, kadın ve erkek karakterleri Suudi toplumundaki sosyal ve kültürel dönüşümleri yansıtacak şekilde tasvir edildiği için Arap ve uluslararası izleyicilerin ilgisini çekmektedir. Bu çalışma Netflix'te yayımlanan üç Suudi dizisini (Whispers, Takki) ele almakta, diziyle ilgili kültürel temsil hakkında ayrı ayrı incelemelerde bulunmaktadır.

2.1. Whispers Dizisi

Whispers, 8 bölümden oluşan Netflix'teki ilk Suudi orijinal dizisidir. Dizinin yapımcılığını Suudi Al-Zawahir Şirketi üstlenmiştir ve yönetmenliğini Suudi yönetmen Hana Al-Omair yapmıştır. Bu dizi dram ve gizem karakterini taşıyan sosyal konuları ele alan bir dizidir. Dizi, ailedeki farklı bakış açıları gibi sosyal sorunlarla ilgili olayları sunmuştur. Dizinin temel metni şu perspektife dayanmıştır: "Gerçeğin, bakıldığı açıya bağlı olarak birçok yüzü vardır." Bu tür çalışmalar, ünlü Japon yönetmen Akira Kurosawa'nın özellikle 1950'deki ünlü filmi Rashomon'la meşhur olmuştur. Bu film bu tür çalışmaların temel taşı olarak değerlendirmiştir. Aslında bazı akademisyenler ve teorisyenler, çıplak gözün ve hafızanın güvenilmezliğini doğrulayan pratik olguya "Rashmon etkisi" terimini uygulamaktadır. Bu teori, bir olayın birden fazla görgü tanığı tarafından aynı durumun anlatılmasındaki çatışma durumlarını, birden fazla kişi tarafından anlatıldığında hikâyenin bazı detaylarında farklılık oluşturmasını açıklayarak bireysel farklılık kavramını oluşturmaktadır. Bu diziyi farklı kılan unsurlardan biri, dizide kadınların büyük ölçüde rol almasıdır. Bu nedenle kadın karakterlerin tasvirindeki çeşitlilik, geleneksel kalıplardan farklı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Dizide, kadınlar güçlü ve zengin ev hanımı rolünde tasvir edilmiştir; bu da kadınların genellikle itaatkâr ev hanımları ve zayıf kişilikler olarak betimlendiği yaygın inançlarla çelişmektedir (Amal karakteri). Dizide başka bir karakter de var; o Amerika'da yaşayan daha sonra Suudi Arabistan'a dönen ve başarılı sergiler düzenleyen bir görsel sanatçıdır (Samar karakteri). Üçüncü karakter, bir şirkette çalışan ve asi bir genç kadın kişiliğine sahip bir grafik tasarımcısıdır (Sawsan karakteri). Dördüncü karakter, bir iş kadını ve şirket sahibidir. Bu karakter bağımsız karar verici olarak tasvir edilmiştir (Arwa karakteri). Ayrıca, finansal ve sosyal güce sahip olan zengin bir kız kardeşin karakteri de vardır (Lema karakteri). Son karakter ise, konuşma yeteneğini kaybetmesine neden olan bir psikolojik travma geçiren, içine kapanık bir genç kızı temsil etmektedir (Waad karakteri).

Kadınların araba kullanmasının yasak olduğu ve ulaşım için erkeklere bağımlı oldukları için kadınların hareketliliği konusu, geçmişte Suudi toplumunda en tartışmalı konulardan biri olmuştur. Ancak bu dizi, kadınların kendi başlarına araba kullanmalarına ve Uber, Careem gibi uygulamalarla ulaşım araçlarını kullanmalarına izin verildikten sonraki ulaşımının kolaylaşmasına değinmemektedir. Ayrıca, şoförlük mesleğinin hala toplumda var olduğu ve bazı sahnelerde bu mesleğin varlığının yansıtıldığı görülmektedir. Suudi toplumu gibi dini toplumların en güçlü simgesi olan başörtüsünün ise dizide Suudi kadınları için pek alışlagelmiş bir görünüm sağlamadığı şeklinde yansıtılmıştır. Tüm iç sahnelerde bayan oyuncular, yabancı erkeklerin huzurunda başörtüsüz görünmektedirler. Bazı dış sahnelerde ise oyuncuların

saçlarını tamamen kapatmadan ferace giydikleri görülürken, bazılarında tamamen başörtüsüz ya da feracesiz oldukları görülmektedir. Erkekler cepesinde ise durum biraz farklıdır, erkekler daha olumlu bir şekilde temsil edilmektedirler. Dizinin başrolünde oynayan Abdul Mühsin Al-Nimr, Suudi Arabistan'ın deneyimli oyuncularından biridir. Dizideki erkekler hem işlerinde başarılı iş insanlarıdır hem de ailede sevgi dolu eşler olarak tasvir edilmişlerdir. Dizideki erkek karakterler çoğunlukla geleneksel Suudi kıyafetleriyle görünmekte ve yerel kültürü kadınlardan daha fazla yansıtmaktadırlar. Kültürel ve yaşam tarzı açısından bakıldığında dizinin Suudi halkının dindarlığının gerçek tezahürlerini yansıtmadığı söylenebilmektedir. Ancak bazı dini yönlerin ortaya çıktığı birkaç sahne bulunmaktadır. Mesela namaz elbisesi giyen bir annenin, elinde tesbih tutması, misafirlere namaz elbisesi getirmesi, cenaze namazı sonrası camiden çıkış sahneleri... Ancak aile, insan ruhundan ve onun ölümden sonraki varoluş durumundan bahsederken, ruhun yerini bilmedikleri yönünde yorumlarda bulunmuş ki bu da genel olarak Suudilerin İslam inancıyla bağdaşmayan Batılı bir yaklaşımdır. Dizi, lüks mobilyalarla döşenmiş bir villada yaşayan, Doğu Asya'dan iki kadın işçi ve erkek şoföre sahip olan, yüksek finansal potansiyele sahip ve pahalı kıyafetler ve kostümler giyen zengin bir Suudi aileyi tasvir etmektedir. Yalnız, dizi güçlü sosyal ilişkileri ve aile bağlarını Suudi toplumunda göstermeyi ihmal etmiştir, her karakter kopuk aile ilişkileriyle, miras ve servet çatışmalarıyla mücadele etmektedir.

Suudi kültüründe bir ailedeki matem, ölen kişinin tanıdıkları ve yakınlarının ilk günden itibaren cenaze evinde, aile ortamında buluşarak bir araya gelmeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Ancak dizi onları ilk gün akraba ve ahibat katılımı olmadan kederini tek başına yaşayan bir aile olarak göstermiştir. Dizide kadın ve erkek arasındaki sosyal ilişkilerde tokalaşmalar, karşı cins arkadaşlıkları ve evlilik dışı arkadaşlıklar normal bir şeymiş gibi gösterilmektedir. Örneğin; sahnelerin birinde bir kızın iş arkadaşı olan bir erkeğin arabasına bindiğini ve onunla gecenin geç saatlerine kadar arabada beraber sohbet edip, vakit geçirdiği görülmektedir. Kadın ve erkek arasında belli bir sınır olması gerektiğine inanan Arap toplumunda ise böyle bir durum kabul görmez. Dil konusunda ise, Suudi Arabistan'ın birçok farklı lehçesi olmasına rağmen, dizideki diyaloglarda beyaz lehçe (Riyad'da daha yaygın olan genel bir lehçe) kullanılmıştır. Fakat aktrislerin bu lehçede tamamen akıcı olmadıkları, kadınlara nispeten erkek oyuncuların ise daha başarılı oldukları görülmektedir.

Toplumsal model açısından bakıldığında dizinin gerek olaylarıyla gerekse sunuluş biçimiyle Netflix'e özel bir modele göre tasarlandığını, hikâyenin tamamen Suudi toplumuna ait değerlere sahip olmadığını belirtmek mümkündür. Örneğin Suudi toplumunda aile içerisinde çocukların varlığı çok güçlü ve etkili olmasına rağmen hiçbir bölümde tek bir çocuk bile

görünmemektedir. Bu, geniş kitlelere yönelik yapımlar üretme eğiliminde olan Netflix'e özgü bir konudur. Aynı zamanda bu gidişat dizinin yerel dokusunu kaybetmesine de sebebiyet vermektedir. Oysaki olayları etkilemeden o dokunuşu eklemek mümkün olabilmektedir.

3.1 Takki Dizisi

Takki, üç sezon ve otuz altı bölümden oluşan bir Suudi drama dizisidir. İlk sezonu 2012 yılında YouTube'da, ikincisi 2015 yılında özel bir televizyon kanalında gösterilmiştir. Üçüncü sezon ise 2021 yılında Netflix'te yayınlanmış olup, ilk iki sezon da aynı platformda gösterilmiştir. Dizinin çekimleri Cidde, Abu Dabi ve İtalya'da gerçekleşmiştir. Dizi her sezon on dört bölümden oluşmakta olup, her bölüm 10-15 dakika sürmektedir. İlk sezonun ilk bölümü YouTube'da üç buçuk milyon izlenme sayısına ulaşırken, toplam izlenme sayısı 15 milyonun üzerine çıkmıştır. Dizinin sezonları arasındaki süre yaklaşık on yıl olmaktadır. Suudi toplumunda meydana gelen hızlı kültürel değişimlerin bir sonucu olarak ilk iki sezon üçüncü sezondan farklılık göstermektedir. Dizinin yapımcılığını Abdullah Hamed üstlenmiş, yönetmen koltuğunda ise Muhammad Makki bulunmaktadır. Dizinin başrollerinde Hairiya Abu Laban ve yer almaktadır.

Dizi, sinemanın olmadığı bir ülkede (ilk sezonun çekildiği 2012 yılında) sinema yönetmeni olmayı hayal eden bir gencin hayatını anlatmaktadır. Başrolde daha önce hiç oyunculuk yapmamış Doktor Moayad Al Thaqafy yer almıştır. Aynı zamanda medya mezunu olan bir genç kızın sosyal ve profesyonel hayatı arasında denge kurma zorluklarını da anlatmaktadır. Bedir ise, Etiyopyalı Suudi Arabistan'da ikamet eden, iş arayan, sorumlulukları olan ve ailesine sevgi duyan orta sınıf gençleri temsil etmektedir. Macid'in karakteri, geleneklere bağlı ve zengin bir sınıftan gelmektedir. Abdullah'ın karakteri ise, açıcılık alanında çalışan ve yaşam standardını iyileştirmeye çalışan orta sınıfı temsil etmektedir. Yönetmen, dizinin başrol oyuncularını 22 ila 28 yaşları arasındaki gençlik gruplarından seçerek, diziyeye büyük bir güvenilirlik katmıştır. Bunun nedeni dizide ele alınan durumlar farklı genç grupların başına gelen olaylardır. Dizi, aile beklentileri, cinsiyet rolleri ve rekabet gibi çeşitli zorlukları ele almaktadır.

Dizideki kadın başrol karakterlerden biri olan Beyan, YouTube veya televizyonda program sunma isteği olan genç bir kadındır. Kadının sosyal statüsüne uyması gereken katı gelenekleri ihlal ettiğinden bu tür meslekler, özellikle 2012 ve öncesinde toplumda hoş karşılanmamıştır. Ancak üçüncü sezonla birlikte dizi, kadını yeni bir ışıktan göstererek farklı alanlarda çalışabilme imkânı tanımıştır. Üçüncü sezonda toplum, kadına daha liberal bir şekilde yaklaşan bir şekilde tasvir edilmiştir. Dizinin ilk sezonunda (2012), başrolde yer alan (Beyan) çeşitli sahnelerde kendi şehrinde hareket etmekte zorluk çeker çünkü toplu taşıma araçları

bulunmamaktadır ve kadınların araç kullanmasına izin vermeyen bir yasa vardır. Bu konu üçüncü sezonda, 2021 yılında (on yıl sonra) hiç gündeme gelmemiştir, çünkü kadınlar artık kendi araçlarıyla hareket etme konusunda bir sorun yaşamamaktalar.

Dizide, cinsel taciz konusu da ele alınmaktadır. Sahnelerin birinde genç erkeklerin kızlara ahlaksızca yaklaşma girişimleri tasvir edilmektedir. Aynı zamanda, Arap kültüründe şövalyelik ve yardımseverlik değerlerini yansıtan bir erkek karakteri de görülmektedir, ki bu karakter kıza yardım ederek onu tacizcilerden korumaktadır. İlk sezonun bir bölümünde (2012'de çekilmiş), kızı tacizcilerin elinden kurtaran adam kızı evine götürmek için arabaya oturması teklifinde bulunur. Önce kız bu teklifi reddeder, daha sonra uzun bir süre bekleyerek nihayet arabaya binmeye karar verir. Bu yolculuk sürecinde kız korku ve endişe içindedir. Sonraki sahnelerde ise kıza yardım eden genç adamın kızı arabasına bindirdiği için arkadaşlarının kınaması gösterilmektedir. Dizinin üçüncü sezonunda (2021'de) biz, kızın tereddüt etmeden, güvenerek genç adamın arabasına binip gittiğini görüyoruz. Bu sahne, bir kadının kişiliğini, erkeklere bakışını ve erkeğin kadına bakışını sosyal kavramlarda güçlü bir değişime uğradığını yansıtmaktadır. İlk sezonda yönetmenin Suudi kültürüne, özellikle Hicaz bölgesinin (Krallığın batı bölgeleri) kültürüne ışık tutmasındaki başarısı görülmektedir. Örneğin, evliliğin geleneksel bir niteliği vardır. Evlilik geleneklerine göre genç adamın ailesi kızın ailesini arar ve ziyaret için randevu ister, kabul ederlerse ziyaret gerçekleşir ve iki aile birbirini tanır. Eğer iki aile birbirini kabul ederse bir sonraki adım, oğlanın kızla ailesinin evinde buluşmasına ve kız başörtü giymeden onunla konuşmasına izin vermektir. Bu konuşma sonrasında iki genç adam nişana devam etmek mi yoksa nişandan çekilmek mi istediklerine karar verirler. Bu görüşmenin amacı, çiftin birbirleri ile rahat olmalarını ve birbirlerini (fiziksel ve ruhsal olarak) kabul etmelerini sağlamaktır. Bu karşılaşma Suudi geleneğinde büyük önem taşımakta ve dini cemaat bu geleneğin pekiştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu gelenek ilk sezonda (2012) bir sahnede dizinin kahramanı ile olmuştur. Genç adam kızın ailesinin evinde kızla tanıştığı, onunla konuştuğu ve birbirlerinden hoşlandıktan sonra evliliğe karar vermiştir. Ancak anne, gelini gazeteci olması, erkeklerle birlikte bir işte çalışması, sürekli evden çıkması ve film çekmesi sebebiyle oğluya evlenmesini reddetmiştir. Üçüncü sezonda (2021) dizinin erkek başrolü, görüşme talep etmeden ve ailelerine sormadan dizinin esas karakteri olan kıza doğrudan evlenme teklif ettiği belirtilmektedir. Bu ayrıntılar Suudi toplumunda sosyal ve kültürel değerlerin kademeli olarak değiştiğini göstermektedir. Durum değişse de birçok aile kızlarının karma alanlarda, özellikle de medya alanlarında çalışmasını hâlâ kabul görmemekteler. Başörtüsü, Suudi toplumundaki güçlü sembolizmi hakkında, İlk sezonda (2012) kadınların dış sahnelerde saçlarını örtüyle, vücutlarını ise feraceyle örttükleri, iç sahnelerde ise (örneğin

evlerde) başörtülü olarak sahne aldıkları gösterilmektedir. Bu, ilk sezonun tamamında iç sahneler dahil kadınların başörtülü olarak kadrajda yer aldıkları anlamına gelmektedir. Bu çekim yöntemi İran sineması ve dramasındaki çekim yöntemine benzer ki o dönemde ülke son derece muhafazakâr ve dini öğretilere bağlıdır. Üçüncü sezonda (2021) kadının temsilinde, ülkedeki yeni liberal tutumla uyumlu olan sahneler ortaya çıkmaktadır. Dış sahnelerde kadınların bir kısmı başörtüsüz, bir kısmı ise ferace ve başörtüsü takarak çekilmekte. Ancak iç sahnelerde oyuncuların artık başörtüsü takmadığını görüyoruz. Ayrıca çok sayıda sahnede (ilk sezon 2012'de) dizinin kahramanları camiye girip çıkarken veya cemaatle namaz kılarken, cami bahçesinde otururken bile görünmekte. Küçük esnaf dahi namaz vakitlerine bağlı olarak çalıştıklarını belirtmek için dükkanların kapılarına “namaz için kapalı” yazısı yazmaktadırlar. Bu sahneler, İslam dini ve Suudi kültürüyle olumlu bir şekilde uyumlu olan Suudi gençliğinin gerçekliğini yansıtmaktadır.

Dizi, sosyal sınıflar arasındaki yaşam standardındaki eşitsizliğe değinmiştir. Her sınıfın yaşam tarzını, çatışma ve yaşam zorluklarını ele almaktadır. Örneğin, eski ve popüler mahallelerin tarihi ve kültürel açıdan zengin olduğu, ardından bazı sosyal sınıfların ekonomik refahını yansıtan büyük evlerin sergilendiği sahneler görülmektedir. Özellikle dizideki karakter aracılığıyla dar gelirli birinin geçimini sağlamak için çeşitli mesleklerde yer alması, dizinin daha gerçekçi ve yerel kültürle ilişkili olduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Üçüncü sezon birçok alanda köklü değişikliklere uğramıştır. Dil kullanımında belirgin reformlar gerçekleşmiş ve hikâyenin yönü değişmiştir. En dikkat çekici değişikliklerden biri, karakterlerin daha liberal bir şekilde temsil edilmesidir. Özellikle kadınların kafelerde görünmesi ve gençlerle birlikte oturması, cinsiyetler arasında, sosyal ilişkilerde ve etkileşimlerde bir değişimi yansıtmakta ve duygusal çatışmalara da vurgu yapmaktadır. Bu ilişkiler dini ve sosyal açıdan kabul edilemez olsa da, böyle bir gerçeklik vardır ve varlığı inkar edilemez. Dizi, bu konulara cesur bir şekilde vurgu yapmış ve bu tür ilişkilerin karşılaştığı sorunları ortaya koymuştur. Dizinin önceki sezonlarında kadınların ulaşım konusunda nasıl zorluklar yaşadıkları vurgulansa da üçüncü sezonda bunun aksi olarak dizinin kahramanı olan genç kızın bir arabaya sahip olmasına dikkat çekilmektedir. Ayrıca üçüncü sezonda (2021) başroldeki kızın (Beyan) Amerika'daki bir iş için sözleşme imzalaması ve tek başına seyahat etmesiyle ilgili bir sahne de bulunmaktadır. Dizi, genel manada Suudi Arabistan Krallığı'ndaki sosyal ve kültürel gelişmelerin farklı ve tutarlı bir resmini sunmaktadır. Toplumsal gelenekleri ve değerleri gözden geçirerek, hassas konuları ele almış ve mevcut kültürün gerçekliğiyle uyumlu bir şekilde ekonomik ve sosyal dönüşümleri vurgulayarak ön plana çıkarmıştır.

Sonuç

Çalışmada incelenen dizilerin, Suudi toplumunun kültürel yönlerini olumlu ve olumsuz bir şekilde aynı anda ele aldığı ifade edilmektedir. Bu diziler, erkek, kadın ve Suudi yaşam tarzının temsili açısından Batılılaşma ve muhafazakarlık arasında bir ayrım oluşturmaktadır. Dindarlık açısından, Takki dizisi gibi örneklerde dindarlık, Suudi toplumunda özgün bir davranış biçimi olarak sunulmaktadır. Ancak Whispers dizisi, İslami ritüelleri ve halkın günlük dini davranışlarını sınırlı bir şekilde yansıtmaktadır. Aile ilişkilerine gelince, Takki dizisi aile ilişkilerini biraz olumlu bir şekilde tasvir ederken, Whispers dizisi parçalanmış aile ilişkilerine sahip, miras ve servet konularındaki anlaşmazlıkları olan Suudi bir aileyi yansıtmaktadır. Takki dizisinde sınıf mücadelesi temaları gözlemlenebilirken, Whispers dizisinde bu konu ele alınmamaktadır.

Kültürel değişimler açısından Takki dizisi, üç sezon boyunca aile içi anlaşmazlıklar, şiddet, yoksulluk, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, cinsel taciz, kadınların iş ve ulaşım gibi alanlarda yaşadığı zorluklar ve kadının toplumdaki statüsü gibi konuları ele alarak Suudi Arabistan'daki sosyal sorunları en iyi şekilde yansıtan dizi olarak değerlendirilebilir. Bunun nedeni Whispers'in Netflix modeli çerçevesinde tasarlanmış olması gibi gözükse de Takki dizisinin yapımcıları yerli yapımcılardır. Dizilerde yer alan erkeklerle kadınlar arasındaki ilişkilerin temsili konusunda, yakın ilişkiler gösterilmesine rağmen, bu durum gerçeklikle çelişen bir durumdur. Toplumda cinsiyetler arasında el sıkışma veya arkadaşlık gibi davranışlar, cinsiyetler arasındaki sınırları aşmak ve toplumsal normlara zarar vermek ihtimalinden dolayı çekincelerle karşılanmaktadır. Bu nedenle, bu tür davranışlar toplumsal olarak kabul edilememektedir. Suudi dizilerinde kadın oyuncular, genellikle ev hanımları veya kız çocukları gibi belirli rolleri üstlenmektedirler. Kadın oyuncular, dizi sahnelerinde örtünerek ve oldukça muhafazakâr bir dil kullanarak temsil edilmektedir. Çalışmanın örneklemini oluşturan televizyon dizilerinde ise bu durum değişiklik göstermiş, kadınlar farklı rollerde temsil edilerek farklı bir vizyon sunmaya başlanmıştır. Örneğin, tüm diziler kibirli kız modelini temsil etmiştir. Bu karakter toplumda var olsa da Arap kültürüne göre olumsuz karşılanmaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturan tüm diziler, kadınların erkeklerden kültürel gelişim, seyahat, çalışma gibi çeşitli alanlarda üstün olduğunu gösterme isteği, bilinçli bir şekilde yansıtılmaktadır. Bu durum, kadınların Suudi Arabistan'daki yeni konumunu temsil eden devlet politikalarının bir yansımasıdır. Artık devlet tarafından Suudili kadınlara, yurt dışına seyahat etme, başörtülerini çıkarma, araba kullanma ve erkeklerle birlikte çalışma gibi özgürlükler tanınmaktadır. Bu Batılılaşma, iktidar ve medya aracılığıyla gerçekleşmektedir. Ancak gerçekte Suudi Arabistan'daki dini toplum ve birçok aile, bu yasaları kabul etmeyerek kadınların kontrol altında

olmadıkça çalışmalarına ve eğitim almalarına izin vermemektedir. Erkek karakterler ise tüm dizilerde (çalışma örnekleme) iki farklı temsille görünmektedir: Genellikle kültürel olarak muhafazakâr olan, geleneksel kıyafetler giyen ve sevgilerini ve duygularını açık bir şekilde ifade etmeyen yaşlılar. Büyüklere oranla daha modern ve daha az dindar olarak temsil edilen genç erkekler. Aynı zamanda genç erkekler kadınlara göre daha muhafazakâr, kültürel ve bilimsel olarak daha düşük seviyede bilgi sahibi olarak gösterilmektedir. Çalışmanın sonuçlarına dayanarak, dizilerin Suudi Arabistan'da hâkim olan kültürel değerlerle uyumunu artırmak ve bu değerlere uygun saygılı içerikler sunmak amacıyla şu öneriler sunulmaktadır: Suudi dizi yapımcılarının Suudi değer ve geleneklerini dikkate alarak bunlara saygı göstermeleri gerekmektedir. Suudi kültürel değerleriyle doğrudan çatışan sahnelerin çekilmesinden kaçınılması tavsiye edilmektedir. Diziler çekilirken Suudi lehçesine, geleneksel giyim gibi kültürel detaylara dikkat etmek gerekir. Suudi Arabistan'daki demografik yapının bir parçası olmaları sebebiyle çocuklara, yaşlılara ve ülkede ikamet eden yabancılara da dizilerde rol vermek Suudi Arabistan'ın toplumsal yapısını tüm gerçekliğiyle yansıtmak açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma, Suudi tarihinin ilham verici karakterlerinin dizilerde temsil edilmesini, Suudi toplumunu ilgilendiren, aile, eğitim, iş ve toplumsal ilişkiler gibi kültürel çeşitliliğini yansıtan yerel hikâyelere ve sosyal konulara odaklanmayı önermektedir. Aynı zamanda bu çalışma, gelecek çalışmalara öncü niteliğindedir.

Kaynaklar

Al-bshr, Badriye. (2009). Maarik Tash Ma Tash, qira'atun fi zihniyeti altahrim fi almujtamae Al-Saudi. *Tabaa*: 2. Almarkaz Althaqafii Alearabia. Lubnan.

Alearada, Ali. (2013), Mekanat almar'a wasuaratuha fi almusalsalat Alkuwaytiati: musalsal zawaarat khamis namwthajan. (*Risalat Majistir*), *Jamieat Alsharq Al'awsat*. ALÜrdün.

Aleibri, R. (2022). Alsuwratu alnamatiatu lilmar'ati fi aldirama alearabiati ealaa minasati Netflix: Dirasatun tahliliyatun lieayinatın min almusalsalati altılıfızıyuniati. *majallat Libab liddirasat alestiratyjyeti*. Aladad 18 mayo. Markaz Aljazira lildirasati

Aljburi, İ. A., A. (2018). Otor tanmit surat almar'ati fi aldirama altılıfızıyuniya Al-İraqiya bada 2003. *Majalat Albahith Al'elami*, Aladad 36, 161-180. *Jamieat Baghdad*, Al-İraq.

Alnafouri, M. (Yönetmen). (1979). Alfariş Alhamadani. [Televizyon dizisi]. Riyad: Suudi 1. Kanal. <https://www.youtube.com/watch?v=Cp7E6l6KZWc>

Al-Omair, H. (Yönetmen). (2019). Whisper. [Televizyon dizisi]. Cidde: NETFLIX. <https://www.netflix.com/tr/title/81223641>

Al-siyabia, M. (2017). Surat Almar'atu Al-umaniati fi aldirama altilifizyunia almahaliya: Dirasat tahliliya lilfatra 1990-2015. (*Risalat Majistir*). *Jamieat Alsultan Qabus*. Saltanat Oman.

Celal, A. (Yönetmen). (1989). Bir Kaçış Gecesi. [Televizyon dizisi]. Cidde: Suudi 1. Kanal. <https://www.youtube.com/watch?v=4yoEpE744ZI>

Gündel, N. (2010). *Kültürel Küreselleşmenin Reklam Mesajlarına Yansımaları* [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yök Tez.

Hall, S. (2003). Introduction to media studies at the centre. in *Culture, media, language* (pp. 104-109). Routledge.

Linton, R. (1945). *The Cultural Background of Personality*. Appleton Century Crofts.

Makki, M. (Yönetmen). (2012, 2015, 2021). Tekki. [Televizyon dizisi]. Cidde: NETFLIX. <https://www.netflix.com/tr-ar/title/81278098>

Muzafar, H. (2014). Almasrah Al-Suudi bayn Albina' walmuhafazati. *Dar Sibwyh*. Almamlakat Alearabia Alsudia.

Platon. (2018). *Devlet* (Çev. C. Saraçoğlu ve V. Ataman). Bordo Siyah Yayın Basım Dağıtım.

Şakir, M. (Yönetmen). (1982). Zaman parmakları. [Televizyon dizisi]. Cidde: Suudi 1. Kanal.

Unesco. (1982). *Conférence mondiale sur les politiques culturelles: Mexico, 26 juillet-6 août 1982: rapport final*. Unesco.